THE DAILY HEBREW JOURNAL

H. WINBERG, Pres. & Gen. Mgr.

The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario

PUBLISHED BY

— CANADIAN JEWISH PUBLISHING CO., LTD. —

251-253 Queen Street West Telephone Adelaide 3967

SUBSCRIPTION RATES: $3.50 PER YEAR
SINGLE COPY 1c.

Entered as Second Class Mai Matter at G.P.O. Toronto, Ontario January 22nd, 1913

חזון נארדוי

ווער וועט פראפיטירען פון דער קריעג, פון דער יעצטיגער קאטאס־טראפע, וועלכע פערניכטעט אייראפא. דיעזע פראגע איז פון פיעלע געפרעגט געזוואָרען, אין פערלויף פון די צוויי יאהר מלחמה.

ביי אנדערע געלעגענהייטען האָבען מיר געבראכט די מיינונג פון אזא בעריהמטען אויטאָריטעט ווי דר. מאקס נארדוי, וועגען דעם, וואס אייראפא פערלירט פון דעם, וואס זי האט זיך איבערגעגעבען צום קריעגס־גאט.

אין ניו־יארק „אמעריקען", וואו דר. נארדוי האט פערעפענט־ליכט זיינע מיינונגען, ערקלערט דר. נארדוי די וואך, ווער וועט פון'ם קריעג פראפיטירען.

אין געגענזאץ צו זיינע שווארצע נבואות וועגען אייראפא, זעהט נארדוי א ליכטיגע צוקונפט פאר יענעם לאנד, וועלכע וועט ליט זיין מיי־נונג פראפיטירען פון'ם קריעג.

זאגט נארדוי:

„אייראפאס אומגליק איז אמעריקאס געלעגענהייט, און עס ווייזט אויס, אז די הימלישע השגחה האט בעשאפען די „נייע וועלט". אלס א געגענגיפט פון די פערברעכענס „פון דער אלטער וועלט". די ערשטע פילגרימס, די רעליגיעזע פערפאלגטע, האָבען אין אמעריקא בעשאפען דיעזען מיפ פון א נייער ציוויליזאציע, וועלכע איז אויסגעוואקסען פון די אידעען פון פרייהייט, טאלעראנץ, פערזענליכע פרייהייט און די ווערטה פון ארבייט.

זייט דאמאלס האט יעדער קאנווולסיע אין אייראפא אריבערגע־שיקט איבער דעם ים א נייע כזאליע פון אימיגראנטען, וועלכע האָבען אנפערטרויט זייער האפנונג אין גלויבען צו די אמעריקאנער אידעאלען, אין ערוואַרטעט דארטען צו קענען אטהעמען פריי, נאכדעם ווי זיי האָבען זיך־געשטיקט אין אייראפא.

נאפאָלעאָן דער גרויסער, נאך זיין פאלען, האט געגארט נאך אמע־ריקא, די שרעקליכע בעדינגונגען אין איירלאנד, האט די בעפעלקערונג געפריעבען צו דער האפנונגספולער קאלומביא, אין ווען איבער אייראפא האט געהערשט די „הייליגע אליאנץ", האָבען די נאָבעלע גייסטער גע־שטראָמט אין דעם פרייהייטס־לאנד. נאך די רעוואלוציאָנערע יאהרען פון 1848 און 1849, זענען דיעזע פארקעמפער פון רעכט, אהין אוועק, ראטעווענדיג דורך איינאנדערגעהן די ריאינען פון זייערע אידעאלען. אזוי האָבען אויך געטהאָן די פאליאקען אין 1881, און דיעזע אלע פאסירונגען זענען דאך גאר נישט געגען די יעצטיגע.

נאך דער מלחמה, וועלען די קאנדיציאָנען אין אייראפא ווערען אזוי אונערטרעגליך, אז די שטארקע, שטאלצע און איידעלע נאטורען, וועל־לען זיך ניט וועלען אונטער זיי אונטערווארפען. זיי וועלען מיט אלע מיטלען זוכען אויסצומיידען די שווערע דריקענדע משא פון שטייערען, דאס פערנעפטעט פאליטישע לעבען, נאציאָנאלען האס, און אלע אנדערע שטייגער, וועלכע וועלען דערמאהנען אין דער פיינדליכער צייט.

זיי וועלען בעסער וועלען זיך ענטוויקלען פריי, ארבייטען פראָ־דוקטיו, אין האָבען א טהייל אין די לעבענס־פריידען.

נאָהין וועלען זיי שטרעבען, און אהן א מאָמענט פערטראכטונג, קען מען זאגען, אז דאס וועט זיין דאס לאנד פון "סטאר ספענגלד בענער".

די מלחמה האט א גרויסען טרייב געגעבען די אמעריקאנער אינ דזסטריע, אין פונ'ם אטלאנטיק ביז דעם פאסיפיק, רויכערען די פאבריק־קיימענס. ווי קיינמאהל געוועזען. פון דעם קלייבען ניט נור אן, די „קאפיטאנען פון אינדזסטריע" רייכטהומער, נאר א טהייל קומט אויך אן צו די ארבייטער, וועלכע פערבעסערען זייערע לעבענס־בעדינגונגען, און שאפען זיך מעגליכקייטען, צו קענען עטוואס געניסען פון דער גוטער־זייט פונ'ם לעבען.

דער אייראפעאישער ארבייטער, א קרבן פון „בלעקטעיל", וועל־כעס אלע רעגיערונגען וועלען מוזען אָנווענדען ארויפצולעגען אויף איהם נאך דער מלחמה, אום צו זיין ביכולת אָנצוהאלטען די רעגיערונגס־מאשין און א געהענדען צושטאנד, וועט זיך פיהלען אין אמעריקא ווי אין א גן עדן.

דארטען וועט ער קענען פאר זיך זעלבסט פערבריינגען זיין גאנצען לוין, צו דער צייט וואס אין אייראפא, וואלט ער געדארפט אָבגעבען דער־פון צוויי דריטעל אדער דריי פערטעל, אין איינער אדער אין דער אנדער־ער פארמע, אום צו קענען נאָכקומען דאס, וואס מולך האט אויפ־געפרעסען.

און ער וועט ניט זיין דער איינציגער.

אויך דער קאפיטאל וועט ניט קענען אויסהאלטען די שווערע לאסט פון שטייערען און זיין האפנונג וועט זיין „אמעריקא".

ביז'ן מלחמה אויסברוך איז דער געלד־צענטער געווען לאָנדאָן. היינט צו טאג איז עס וואל סטריט.

אייראפא וועט פיעלייכט קעמפען איינצוהאלטען איהר פאָזיציע, דורך פערשידענע טאריפען, אָבער זי קען ניט האָבען קיין ערפאָלג, זיי־ענדיג אָבגעשוואכט, און זייערע לעדיגע קאסעס, וועלען ניט קענען בע־קעמפען דעם עקספארט פון אמעריקא. דאס איינציגע וואס זיי וועלען יא קענען דערגרייכען, איז צו פערמאכען זייערע אייגענע מערק פאר אמערי־קאנער סחורות, חוץ דעם אָבער, וועלען זיי ניט קענען אויסהאלטען אמע־ריקאס קאָנקורענץ, און די גאנצע לאמיינישע אמעריקא וועט ביסלאכווייז מאָנאָפאָליזירט ווערען פון די פעראיינינטע שטאאטען. אין זייער האנדעל וועט זיך איך פערשפרייטען איבער קאנאדע, דרום אפריקא, אויסטראַ־ליען און נייזעלאנד, חוץ די יעצטיגע נייטראלע מלוכות, וועלכע עס וועלען ניט האָבען קיין אירזאכע, וואָרום צו האלטען זיך מיט דער אָב־געשוואכטער אויידראפא. אויידער מיט דער שטארקער אמעריקא.

אזוי איז אמעריקא איך נאך דער מלחמה פערזיכערט מיט אן עקאָנאָמישער אויפבליהונג, חוץ דעם גרויסען געוינס וואס זי וועט האָ־בען, וואס אהין וועלען שטראמען די ענערגישע און פרייהייטס־ליבענדע עלעמענטען פון אייראפא.

אויידער די ערשטע העלפט פונ'ם יאהרהונדערט וועט זיין פאראי־בער, וועט אמעריקא האָבען א בעפעלקערונג פון 150 מיליאָן, און פאר'ן יאהר צוויי טויזענד, וועט איהר בעפעלקערונג גרייכען צו 200 מיליאָן.

די יעצטיגע שטערע בעזעצטע שטאאטען וועלען בעפעלקערט ווער־דען, און אגריקולטור, פראָגרעס, און אינדוסטריע וועלען בלי'הען".

מעגליך, א דר. נארדוי שוין צופיעל אויבער זיין נבואה איבער אמעריקאס וואוקס, א גרויסער טהייל אמת ליעגט אָבער אין דר. נארדוים נבואה, וועלכע גילט אלס ענטפער, אויף דער פראגע, ווער וועט פונ'ם קריעג פראפיטירען.

ווי אמעריקא האט שיער געפיהרט א קריעג מיט פראנקרייך צוליעב מעקסיקא

דאס איז געווען מיט א יאהר איין און פופציג צוריק. דער אמעריקאנער ביירגער קריעג צווישען דער נאָרד און זיד, איז געווען אין רעכטען מיטען פייער, נאפא־לעאָן דער דריטער פון פראנקרייך האט מיט רושטיגע בליקען צוגעקוקט דעם בלו־טיגען ספעקטאקעל און איז זיכער געווען אז די פעראייניגטע שטאטען, פון אמעריקא וועלען צוגאלען ווערען. ער האט געגלויבט, ניט אהן אן אורזאך אז די זידליכע שטאאטען וועלען זיין זיינע פריינד.

דער קייזער האט אין מעקסיקא געהאט א גרויסע צאָהל סאָלדאטען און גאָהאפט אז ער וועט דאס לאנד פערוואנדלען אין א פראנצויזישער קאָלאָניע. פרעזידענט לינקאָלן האט, דורך וויליאם ה. סטיוארט, דער סעקרעטערי אף סטייט, גאנץ דייט־ליך און ענטשלאָסען געלאָזט וויסען דער פראנצויזישער רעגיערונג זי זאָל צוריק ציהען איהר ארמיי, אָבער פראנקרייך האָט בעשלאָסען צו מארשירען לויט איהר איינגענער מוזיק.

דערווייל האָט זיך דאס רעדעל א דרעה געטהאָן, די קאָנפעדעראציע פון די זיד־ליכע שטאאטען איז זיך צופאלען, ריטש־מאָנד, ווירדזשיניא איז איינגענומען גע־וואָרען, גענעראל ליע האָט זיך אונטערגע־געבען און דזשעפערסאָן דייוויס איז גע־באכט געוואָרען אלס געפאנגענער. אזוי שנעל ווי דער ביירגער קריעג האָט זיך גע־ענדיגט, האָט די אמעריקאנער רעגיע־רונג געווענדעט איהר גאנצע אויפמערק־זאמקייט דער מעקסיקאנער פראגע, און זי האָט גלייך געלאָזט וויסען נאפאָלעאָנען, אז עס וועט זיין אונבעקוועם, געפעהרליך אונבעקוועם, אויב ער וועט ניט צוריקצי־הען זיינע סאָלדאטען פון מעקסיקא, און ניט וואַרטעדיג לאנג, האָט זיך די זעג־רייכע נאָרדישע ארמיי אונטערם דער קאָ־מאנדע פון גענעראל שערידען, געלאָזט מארשירען צו דער מעקסיקאנער גרענעץ, נאפאָלעאָן האָט פערשטאנען דעם וואונך און האָט זיינע סאָלדאטען צורוק געצויגען.

ווי אזוי דיעזער קריעג איז פערמידען געוואָרען, איז ווירקליך איינע פון די אינ־טערעסאנטעסטע קאפיטלאך אין דער גע־שיכטע פון אמעריקאנער שטאאטסמאנ־שאפט.

סעקרעטערי סטיוארדס ערקלערונג מכח פראנקרייך'ס אריינמישען זיך אין מעקסיקא, איז געווען פאָלגענדע: פראנ־רייך האָט א רעכט צו ערקלערען קריע־גען מעקסיקא און אויסארבייטען איר־גענד וועלכען גרונד דערפאר. די יונייטעד סטייטס וועדער האָט א רעכט און א שטארקען אינטערעס אכטונג צו געבען, אז פראנקרייך זאָל ניט שאפען אין מעק־סיקא אָן אנטי־רעפובליקאנישע אָדער אָ, אנטי אמעריקאנער רעגיערונג.

די יונייטעד סטייטס האָט ניט בע־האלטען דעם פאקט, אז איהרע סימפאטי־הען זיינען מיט מעקסיקא, האָס הייסט מיט דעם רעפובליקאנישען טהייל פון דער בעפעלקערונג, און אז זי וויינשט דאָרט זאָל הערשען פריעדען. אויך האָט דיא יונייטעד סטייטס רעגיערונג אנערקענט די רעפובליקאנישע רעגיערונג, וואָס האָט דאן עקזיסטירט אין מעקסיקא, און דעם 16־טען דעצעמבער 1865 האָט סטיוארד געשיקט א נאָטע צו דזשאָהן בי קעלאָו, דער אמעריקאנער געזאנדטער אין פראנקרייך, ער זאָל זי איבערגעבען דער פראנצויזישער רעגיערונג, און רעזולט דער רעגיערונג אין פריעדען אין דער אנדערער אמת, אז זי זאָל אויף־הערען צו מישען אין מעקסיקא.

דאָס וואָס די דריי לענדער האָבען זיך ניט פעראייניגט איז נאר געפעלען מעקסי־קא, אָבער דעם 16־טען אפריל, 1862, האָ־בען די פראנצויזישע פארשטעהער ארויס־געלאָזט א פראָקלאמאציע צום מעקסיקא־ישען אָלק, וואָס האָט איינפאך צומיינט א קריעגס ערקלערונג. כוארעז, דער פיה־רער פון די רעפובליקאנער האָט זיך גא־טיריליך אויסגעלאכט פון דיעזער פראָק־לאמאציע.

נאפאָלעאָנען האָט זיך אָבער געוואָלט צו ווערען דער בעל הבית איבער מעקסיקא און אָנפאנג מאי 1862 האָט זיך אָנגעפאנ־גען א קריעג צווישען פארנקרייך און מעק־סיקא. אין הערזעלבער צייט האָט נא־פאָלעאָן געפועלט ביי מאקסימיליאָן צו ווערען קייזער פון מעקסיקא, און דעם 14 טען אפריל 1864 האָט ער מיט זיין פרוי קארלאטא געמאכט זיין אונגליקליכע רייזע.

דעם 28־טען מאי פון וועלבען יאהה זיי־גען זיי אָנגעקומען אין ווערא קרוז. געלד און די מאכט פון פראנצויזישן מיליטער האָט א גרויסען טהייל פון דער מעקסיקא דער שטענדיגער ווינשעווערטהער פריינדשאפט פון די צוויי לענדער.

פראנקרייך האָט געשיקט אן ארמיי קיין מעקסיקא נאכדעם ווי עס זיינען פאר געקומען פאָלגענדע פאָליטישע פערהאנד־לונגען.

מעקסיקא, וועלכע איז א לאנגע צייט געווען צווישען אין צוויי הויפט פארטייען די הערשזוכטיגע מיט זייערע אנהענגער און דאָס פאָלק, איז שולדיג געווען א מאסע גאָלד ענגלאנד, פראנקרייך און שפאניען. וועלענדיג אויסנוצען די געלע־גענהייט וואָס מעקסיקא איז ניט געווען פעראייניגט און זיך דערמיט צוטהיילען, האָבען די דריי רעגיערונגען דעם 31־טען אקטאבער 1861 אויסגעארבייט א פלאן צו שיקען א מיליטעריעש עקספעדיציע אין דעם אונגליקליכען לאנד, מיט דעם אויסרייד אז זיי מוזען בעשיצען זייערע ביירגער פון א רעגיערונג, מיט וועלכער מען קען קיין טראקטאט ניט שליסען.

די דריי רעגירונגען האָבען אָבער איי־גער דער אנדערע ניט געטרויט, און ווען עס איז געקומען צום אונטערשרייבען דעם אבמאך, האָבען זיי זיך ענטזאגט דאָס צו טהאָן און עס איז געבליבען ביים אלטען יעדער האָט געמאָהנט זיין חוב בעזונדער. פראנקרייך איז אָבער קליגער געווען ווי די אנדערע צוויי לענדער און געהאל־טען אין מעקסיקא אן ארמיי.

דאָס וואָס די דריי לענדער האָבען זיך ניט פעראייניגט איז נאר געפעלען מעקסי־קא, אָבער דעם 16־טען אפריל, 1862, האָ־בען די פראנצויזישע פארשטעהער ארויס־געלאָזט א פראָקלאמאציע צום מעקסיקא־ישען אָלק, וואָס האָט איינפאך צומיינט א קריעגס ערקלערונג. כוארעז, דער פיה־רער פון די רעפובליקאנער האָט זיך גא־טיריליך אויסגעלאכט פון דיעזער פראָק־לאמאציע.

נאפאָלעאָנען האָט זיך אָבער געוואָלט צו ווערען דער בעל הבית איבער מעקסיקא און אָנפאנג מאי 1862 האָט זיך אָנגעפאנ־גען א קריעג צווישען פארנקרייך און מעק־סיקא. אין הערזעלבער צייט האָט נא־פאָלעאָן געפועלט ביי מאקסימיליאָן צו ווערען קייזער פון מעקסיקא, און דעם 14 טען אפריל 1864 האָט ער מיט זיין פרוי קארלאטא געמאכט זיין אונגליקליכע רייזע.

דעם 28־טען מאי פון וועלבען יאהה זיי־גען זיי אָנגעקומען אין ווערא קרוז. געלד און די מאכט פון פראנצויזישן מיליטער האָט א גרויסען טהייל פון דער מעקסיקא דעם ענטערצו־ווארפען דעם פרעמדען הערשער.

דערווייל איז מאקסימיליאָן בעגאנ־גען אן אונפערציייהליכען פעהלער, ער־קלערענדיג אלע מקסיקאנער וואָס זיינען נעגען איהם, אלס אונגעזעצליכע ביירגער.

דערווייל האָט זיך די קאסע פון דער מעקסיקאנער רעגיערונג אויסגעליידיגט, און מאקסימיליאָן האָט געפאָרערט געלד פון פראנקרייך, אָבער אזוי ווי מאקסימי־ליאָן איז בלויז געווען א שפיעלצייג אין די הענד פון נאפאָלעאָן, וועלכער האָט גע־האָפט דורך איהם צו ווערען דער פאקטי־שער בעל הבית פון מעקסיקא און עס איז איהם ניט געלונגען, האָט ער אויסגעזוכט א תירוץ ניט צו שיקען קיין געלד, און מאקסימיליאָנס פראקלאָמאציע איז ער־קלערהרט געוואָרען אלס א פעראראטה.

נאפאָלעאָן וואָלט אפשר נאָך געזוכט מיטלען ווי אזוי צו פערוואנדלען מעקסי־קא אין א פארנצויזישער קאָלאָניע, האָט איהם אָבער דער סעקרעטערי אף סטייט סטיוארד געגעבען אָנצוהערען, אז עס וועט זיין טראָבעל, און דער פראנצויזישער קייזער האָט זיינע סאָלדאטען צוריקגעצויגען געגען איבערלאָזונדיג מאקסימיליאָנען צו זיין שיקזאל.

מאקסימיליאָן און זיין פרוי זיינען פשוט פערראָרעמט געוואָרען און אין פריה לינג פון 1866 איז קארלאטא אָבגעפאָה־רען קיין אייראפא זוכען יושר און גערעב־טיגקייט פאר איהר מאן, נאכדעם ווי זי האָט אפעלייערט צו אלעמען אפילו צום פאפסט, איז זי משוגע געווארען און איז געבליבען אין דיעזען צושטאנד ביז היינ־טיגען טאג.

די חברה וועמען מאקסימיליאָן האָט אלע מאָהל געגעבען געלד, האָבען איהם פערראטען, ווען זיי האָבען אויסגעפונען אז ער האָט מעהר קיין געלד ניט. מען האָט איהם ארעסטירט, געמשפט פאר א קריעגס גערעכט און דעם 19־טער יוני 1867 איז ער דערשאסען געוואָרען. דיא אונגליקליכע קארלאטע וואָרט נאָך איצט וויף דעם צוריקקומען פון איהר מאן.

דאָס איז געווען דער סוף פון א פרעמ־ער מאָנארכיע, וואָס האָט געוואָלט גגרינ־דעט ווערען, אָבער די יונייטעד סטייטס האָט דערצו ניט דערלאָזט, און נור א דאנק דער פעהיגער שטאטסמאנשאפט פון דער־אמאָלדיגער רעגיערונג, איז פערמיידען געוואָרען א קריעג צווישען די יונייטעד סטייטס און פראנקרייך צוליעב די אינטע־רעסען פון מעקסיקא.

ל. ק—ן.

צו דעם צוואמענפאהר פון מערב־קענעדער יודענטהום

(אנשטאט א קארעספאנדענץ)

פון י. העסטרין

——)::(——

א צוואמענקונפט (פארקאנפערענץ) פון מערב קענעדער אידען וועט פארקומען דעם 15־טען אויגוסט 1916 אזוי האָט בשעלא סען די לעצטע קאנפערענץ פון דעם וויניי פענער "קאנגרעס פעראיין", און די זעל־בע קאנפערענץ האָט אויך בעשטימט דעם בארארטער פון דעם צוואמענקונפט.

דאס וועט זיין א דעמאנסטראציע פאר דער אויסערער, ניט אידישער וועלט, און די ערשטע פראבע פון א אינערליכער אי־דישער ארגאניזאציע.

פאר דער אויסערער וועלט דארף דע־מאנסטרירט ווערען, אז די אידען פון מערב קענעדא פיהלען זיך אלס א לעבע־דיגער טייל פון דעם גרויסען ליידענדע אידישען פאָלק, און פאר אונזער אינע־ליכער וועלט וועט געמאכט ווערען דער ערשטער פרואוו פון אן ארגאניזירטע ארויסטריט פון אן ארגאניזירטען טהאט און ארגאניזירטער האנדלונג.

אן אויב אזוי, דארף דער געפאָלגטער צוזאמענקונפט בעגריסט ווערען פון יע־דען, וועמען דער אידישער שיקזאל איז טייער, וועמען דער אידישער שיקזאל איז נאהענט.

מעגליך, אז די איצטיגע צייט איז ניט גאר געגנסטיג פאר דעם צוזאמענקונפט; מעגליך, אז דער צוזאמענקונפט איז ניט קיין ברענענדע נויטווענדיגקייט (אויב מיר וועלען האָבען אין זינען, אז די ערשטע פראבע צו ארגאניזירען קאנא־דער אידענטהום זיינען שוין געמאכט גע־וואָרען אין מאָנטרעאל און טאראנטא, און אז די צייט איז שוין געקומען פאר א קא־נאדער קאנגרעס און ניט קיין פאר קאנ־פערענץ, אָבער דאך מוז אונז זיין טייער יערער ארגאניזירטער ארויסטריט, און בתוכם, דער געפאָלגטער צוזאמענפאהר פון מערב קאנאדער יודענטהום.

אמת, די אויפגאבען, וואס דער צוזא־מענפאהר שטעלט פאר זיך, זיינען אלגע־מיין אידישע און האָבען אין זיך ניט קיין ספעציפישע 'מערב־קאנאדישעס" אָבער עס איז דאך אויך אמת, אז די לא־קאלע גרופירונג פערמאגט א שטארקע צעטענטרירונגס־קראפט, וועלכע טאר בשום אופן ניט ארויסגעלאזט ווערען פון זיינען.

די לאקאלע גרופירונג וועט דיענען אלס נוטער מיטעל פעסטער צוזאמענבינדען די מערב־קאנאדער אידען ארום דער קאנג רעס־אידעע, עס וועט אויך העלפען אריינ־צוטראגען מעהר בעוואוסטזיין און קלאהר קייט אין די מוחות.

די פעראנטווארטליכקייט וואס עס טראגט מיט זיך אן איינענער צוזאמענ־פאהר, וועט מוזען אויפהויבען די נייס טער, וועט אונבעדינגט ארויסרופען א שוואונג פון די כוחות.

און די פראגראם, וואס איז בעשטימט געוואָרען פאר דער פארקאנפערענץ, ענט האלט אין זיך די נויטיגע עלעמענטען פאר א דערהויבונג און שוואונג פון נייסט.

'די מלחמה און די אידען לאנג" איז די ערשטע פראגע, אויף וועלכער די פאר קאנפערענץ וועט מוזען אן ענטפער גע־בען.

דאס איז די איצטיגע וועלט מלחמה, וועלכע האָט מיט אזא גוואלדיגער טריט קראפט געצוואונגען אונז אין מאל פאר אלע מאל א טראכט צו טהאָן וועגען אונ־ווער לאנג, אלס גלות פאלק, און זוכען אן אויסגאנג, אן ענטשיידענעם אויס־גאנג, פון דער לאנג.

די געפאָלגטע פארקאנפערענץ וועט, נאטירליך, ניט געבען איהר איינגענעם, בעזונדערען ענטפער אויף דער גרויסער פראגע, זי וועט אבער קלאהר אויסדרי־קען, אז די אידען פון מערב־קענאדא טראכטען וועגען דער פראגע און זוכען צוזאמען מיט די אידען פון דער גאנצער וועלט דעם ענטפער אויף איהר.

פאלעסטינא איז דאס ווארט, וואָס ענטהאלט אין זיך א צויבער ענטפער פאר איין טייל פון די אידען, א פראגע־צייכען פאר דעם אנדערען טייל און אויך אן אפשרעקענדע קראפט פאר א דריטען טייל — און דער צוקונפטאגער צוזאמענפאהר וועט גיבען דעם ענטפער פאר די אידען אין מערב־קאנאדא.

וואס פאר א בעדייטונג דאס ווארט האט שוין לאנג טראגען זיך ארום אין אונ־זער וועלט די בעגריפען עמיגראציע און קאלאָניזאציע, מען וזוכט אין זיי א מעג־ליכען ענטפער אויף אונזער גלות־לאגע, — און דער צוזאמענפאהר וויל אויף אין די בעגריפען אריינטראגען א קלאהרקייט און אן פעסטקייט פון די צוויי לענדער.

פראנקרייך האָט געשיקט אן ארמיי קיין מעקסיקא נאכדעם ווי עס זיינען פאר געקומען פאָלגענדע פאָליטישע פערהאנד־לונגען.

מעקסיקא, וועלכע איז א לאנגע צייט געווען צווישען אין צוויי הויפט פארטייען די הערשזוכטיגע מיט זייערע אנהענגער און דאָס פאָלק, איז שולדיג געווען א מאסע גאָלד ענגלאנד, פראנקרייך און שפאניען. וועלענדיג אויסנוצען די געלע־גענהייט וואָס מעקסיקא איז ניט געווען פעראייניגט און זיך דערמיט צוטהיילען, האָבען די דריי רעגיערונגען דעם 31־טען אקטאבער 1861 אויסגעארבייט א פלאן צו שיקען א מיליטעריעש עקספעדיציע אין דעם אונגליקליכען לאנד, מיט דעם אויסרייד אז זיי מוזען בעשיצען זייערע ביירגער פון א רעגיערונג, מיט וועלכער מען קען קיין טראקטאט ניט שליסען.

די דריי רעגירונגען האָבען אָבער איי־גער דער אנדערע ניט געטרויט, און ווען עס איז געקומען צום אונטערשרייבען דעם אבמאך, האָבען זיי זיך ענטזאגט דאס צו טהאָן און עס איז געבליבען ביים אלטען. יעדער האָט געמאָהנט זיין חוב בעזונדער. פראנקרייך איז אָבער קליגער געווען ווי די אנדערע צוויי לענדער און געהאל־טען אין מעקסיקא אן ארמיי.

דאָס וואָס די דריי לענדער האָבען זיך ניט פעראייניגט איז נאר געפעלען מעקסי־קא, אָבער דעם 16־טען אפריל, 1862, האָ־בען די פראנצויזישע פארשטעהער ארויס־געלאָזט א פראָקלאמאציע צום מעקסיקא־ישען אָלק, וואָס האָט איינפאך צומיינט א קריעגס ערקלערונג. כוארעז, דער פיה־רער פון די רעפובליקאנער האָט זיך גא־טיריליך אויסגעלאכט פון דיעזער פראָק־לאמאציע.

נאפאָלעאָנען האָט זיך אָבער געוואָלט צו ווערען דער בעל הבית איבער מעקסיקא און אָנפאנג מאי 1862 האָט זיך אָנגעפאנ־גען א קריעג צווישען פארנקרייך און מעק־סיקא. אין הערזעלבער צייט האָט נא־פאָלעאָן געפועלט ביי מאקסימיליאָן צו ווערען קייזער פון מעקסיקא, און דעם 14 טען אפריל 1864 האָט ער מיט זיין פרוי קארלאטא געמאכט זיין אונגליקליכע רייזע.

דעם 28־טען מאי פון וועלבען יאהה זיי־גען זיי אָנגעקומען אין ווערא קרוז. געלד און די מאכט פון פראנצויזישן מיליטער האָט א גרויסען טהייל פון דער מעקסיקא דעם ענטערצו־ווארפען דעם פרעמדען הערשער.

דערווייל איז מאקסימיליאָן בעגאנ־גען אן אונפערציייהליכען פעהלער, ער־קלערענדיג אלע מקסיקאנער וואָס זיינען נעגען איהם, אלס אונגעזעצליכע ביירגער.

דערווייל האָט זיך די קאסע פון דער מעקסיקאנער רעגיערונג אויסגעליידיגט, און מאקסימיליאָן האָט געפאָרערט געלד פון פראנקרייך, אָבער אזוי ווי מאקסימי־ליאָן איז בלויז געווען א שפיעלצייג אין די הענד פון נאפאָלעאָן, וועלכער האָט גע־האָפט דורך איהם צו ווערען דער פאקטי־שער בעל הבית פון מעקסיקא און עס איז איהם ניט געלונגען, האָט ער אויסגעזוכט א תירוץ ניט צו שיקען קיין געלד, און מאקסימיליאָנס פראקלאָמאציע איז ער־קלערהרט געוואָרען אלס א פעראראטה.

נאפאָלעאָן וואָלט אפשר נאָך געזוכט מיטלען ווי אזוי צו פערוואנדלען מעקסי־קא אין א פארנצויזישער קאָלאָניע, האָט איהם אָבער דער סעקרעטערי אף סטייט סטיוארד געגעבען אָנצוהערען, אז עס וועט זיין טראָבעל, און דער פראנצויזישער קייזער האָט זיינע סאָלדאטען צוריקגעצויגען געגען איבערלאָזונדיג מאקסימיליאָנען צו זיין שיקזאל.

מאקסימיליאָן און זיין פרוי זיינען פשוט פערראָרעמט געוואָרען און אין פריה לינג פון 1866 איז קארלאטא אָבגעפאָה־רען קיין אייראפא זוכען יושר און גערעב־טיגקייט פאר איהר מאן, נאכדעם ווי זי האָט אפעלייערט צו אלעמען אפילו צום פאפסט, איז זי משוגע געווארען און איז געבליבען אין דיעזען צושטאנד ביז היינ־טיגען טאג.

די חברה וועמען מאקסימיליאָן האָט אלע מאָהל געגעבען געלד, האָבען איהם פערראטען, ווען זיי האָבען אויסגעפונען אז ער האָט מעהר קיין געלד ניט. מען האָט איהם ארעסטירט, געמשפט פאר א קריעגס גערעכט און דעם 19־טער יוני 1867 איז ער דערשאסען געוואָרען. דיא אונגליקליכע קארלאטע וואָרט נאָך איצט וויף דעם צוריקקומען פון איהר מאן.

דאָס איז געווען דער סוף פון א פרעמ־ער מאָנארכיע, וואָס האָט געוואָלט גגרינ־דעט ווערען, אָבער די יונייטעד סטייטס האָט דערצו ניט געגעבען, אן דער אנדערער הילף פאר אונזערע מלחמה קרבנות.

אמת. דאס איז די איינציגע פראגע אויף וועלכער כמעט יעדער איד פון מערב קאנאדא האָט א שטיקעלע ענטפער גע־געבען און א ממשות'דיגען ענטפער דער צו. אבער דאך איז בויטיג, גוואלדיג בויטיג, אז דער צוזאמענפאהר זאָל גע־בען זיין ענטפער אויף דער הילפס־פראַ־גע.

די מערב־קאנאדער אידען (צו זייער שבח זאָל געזאגט ווערען) האָבען ארויס געוויזען זייער אידיש הארץ אין דעם ענין פון העלפען די מלחמה קרבנות, זיי זיינען געווען כמעט די ערשטע אויפ'ן קאנטינענט, וואָס האָבען זיך אפגערופען, אָבער דאך קען נאָך פיעל און פיעל ביי אונז געטהאָן ווערען אויף דעם פעלד פון דער הילפס־ארבייט און עס איז קיין צווייפעל, אז די קומענדע פארקאנפערענץ וועט אויף דעם דאזיגען פעלד אויפ טהאָן.

א דיכטישער נחת

פון דזשייקאָב שאפירא (טאראנטא)

איך האָב פלייסיג געארבייט אין שטילקייט פון נאכט,
געדיכטעט א ליעד, האָב עס פארטיג געמאכט,
און פונקט ווי א העלד נאָך א געוואונענעם זיעג,
האָט יעטווידער נערוו מיר געציטערט פאר גליק,

איך לייף'צו מיין ליעבסטער, איך ווייס זי איז גרייט
מיט מיר זיך צו טהיילען מיין נחת און פרייד.
כ'האָב קוים נאָר דערגרייכט פון איהר צימער די טהיר,
שוין שטויס איך איהר גלייך אין געזיכט מיין פאפיער:

נו ליעבסטע, זעה, ס'ארא גילדערנע זאך!
אָט נאָר וואָס געשאפען, געפעהלט דיר אשפראך!
שוין ווידער א בלום אין דעם בליהענדען קראנץ,
וואס קרוינט מיך אלס דיכטער פון הערליכען גלאנץ!

אָט מאָהל איך א מיידעל און זעה, ווי געטאקט!
ווי קארשען צוויי אויגען, די האָאר נאָלד־געלאקט,
א פכים — א רויז אלעבאסטער — די ברוסט!
א פיסקעל, וואס חלש'ט — עס וויל זיין געקושט,

אָט דאָס איז מיין מלאך — זאָגט ווייטער מיין ליעב, —
אָט דאָס איז מיין געטין, די וועלכע מיך היט!
אזוי אליין דערצעהל איך בערוישט פון עסקטאַ.
מיין ליעבסטע, זי הערט עס און ווערט עפעס בלאס . . .

זי ווארפט מיט צאָרן פון זיך דאָס געדיכט,
און טהוט שטיל א זיפץ און בעהאלט דאָס געזיכט.
כ'זעה דאָס און עס טהוט מיר און הארצען א ברען.
וואָס הייסט עפעס זיפצען? פאר וואס און פאר ווען?

צו איז דען מיין ליעב נישט געלונגען, בריליאנט? —
מיין ליעבע געצייכענט מיט קינסטלער־טאלאנט?
נאָר דא האָט מיין ליעבסטע זיך ביטער צוגעוויינט:
עס איז אמת, אמת, דו האָסט אָבער מיך נישט געמיינט! . . .

א. ל. גראסמאן.

בן השמשות

לא יום ולא לילה! . . .
„זכריה יד, ז."

אויף דעם פעלד כין איך געשטאנען,
יאון אין דער זון האָב איך געקוקט;
רויטער, גרעסער איז זי געווארען,
צו מערב זייט זיך צוגערוקט . . .

איוועקרייסען האָב איך געוואלט,
מיין בליק פון דארט און ניט געקאָנט;
עס האָט מיך געצויגען זי צו זעהן, —
די צוויבער־זון! און זי פערשטעהן . . .

פון די לעצטע רויטע שטראהלען,
וואס אין אויג זענען געפאלען;
האָט ארום מיר אָנגעפאנגען,
פינסטערן מיט שאָטענס־צונגען . . .

א ווילדער פערלאנג האָט אין מיר זיך ערוועקט.
צו זעהן אָט דאָס, וואָס איז נאָך ניט ענטדעקט . . .
צו זעהען די זון ווי זי קושט די ערד
צו זעהן די זון ווי זי זינקט אין דער ערד . . .

ריכטיג בעגרייפען וועגן טאג, און וועגן נאכט,
פערשטעהן דעם גרענעץ פון טאג און פון נאכט . . .

אידען ערקריבט צו וואהנען ביים שווארצען מעער

לאָנדאָן: — דער אדעסער געגעראל גובערנאטאר האָט אָפּגעשאפט דעם פער־באָט געגען אידען צו וואהנען אין די שטעדט וואָס ליעגען ביים שווארצען מעער. פון יעצט אָן וועט אידען זיין ער־ליובט צו וואהנען ביים שווארצען מעער. די אורזאכע ווארום עס איז ביז אהער גע־ווען אידען פערבאָטען צו וואהנען אין אזעל כע ערטער איז ווייל זיי זיינען געשטאנען אויסטער פערדאכט, אז זיי וועלען פער־ראטהען רוסלאנד צום שונא אין ציים פון אין איבערפאל.

צו מאכע רהובארב קאמפאט אדער פיי זיסער געבראָיכענעריג וועגיג ציקער טהוט אריין אין א טראפען סאדא.

רייבט אייער בלעכענע כלים מיט סאדא און אלטע פאפיער און זיי וועלען בלאנקען ווי זילבער.

די בעפעלקערונג פון קאוונאָ שטארבט פון הונגער

א קלינע אָבטהיילונג אנטרונענע, ווע־מען עס איז געלאנגען צו דערגרייכען די רוסישע ליניעס, פון קאָוועל זאָגען דאָס די דארטיגע בירגער געהען פשוט אויס פון הונגער. פעהר, בהמות, געפליגעל, אלעס. אלעס האָבען די דייטשע־עסטרייכישע טרופען רעקווירירט. קיין איינציג פערד, דאָס איינענטהום פון א ציווילען בירגער, געפינט זיך ניט אין דער גאנצער שטאָדט. די בעפעלקערונג ווערט ניט ער־לויבט צו זיין אין גאס נאָך זעקס א זייגער נער אין אוועגד. מענער און אינגלעך ווערען געצוואונגען צו ארבייטען ביי מיי־ליטערישע בעפעסטיגונגען ארום דער שטאָדט.

די מיליטערישע דעפאָ זיינען איבער־פון זיסט